

XALQIMIZ MUALLIFLIGIDAGI- YANGI KONSTITUTSIYA

*Toshkent Davlat Transport Universiteti Yurispurudensiya
(xalqaro transport xuquqi)
yo'nalishi 2 bosqich talabasi
Qodirova Kamola Abduxamid qizi*

Annotatsiya: Maqolada yangi Konstitutsiyaning qabul qilinishi O'zbekiston uchun katta qadam ekanligi, u mamlakat siyosiy tizimini modernizatsiya qilish, demokratik boshqaruvni mustahkamlash, inson huquqlarini himoya qilish, iqtisodiy o'sish va taraqqiyotga ko'maklashishga qaratilganligi yuzasidan fikr mulohazalar berilgan. Shuningdek, O'zbekiston xalqi bo'lajak referendumda ma'qullasa, yangi Konstitutsiya mamlakatning yanada farovon va demokratik kelajagi uchun poydevor yaratishi alohida ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, umumxalq referendum, demokratiya, konstitutsiyaviy komissiya, demokratik boshqaruv, inson huquqlari, sud hokimiyati, xalqaro hamjamiyat, xalqaro kuzatuvchilar

Yangi O'zbekistonda amalga oshirilayotgan izchil islohotlarda "inson qadri uchun", degan tamoyil ustuvor maqsad etib belgilangan. Bu yo'lda yangi tahrirdagi konstitutsiyamizning qabul qilinishi mamlakatimizning yangi rivojlanish davrini boshlab berdi.

Zero, bosh qonunimizda inson qadri, uning huquq va manfaatlari kafolatlari bilan bog'liq ko'plab normalar o'z aksini topganki, bu mamlakatimizning chinakam demokratik, huquqiy, ijtimoiy va dunyoviy davlat sifatida jahon hamjamiyatidagi o'rnini yanada mustahkamlaydi.

Aytish joizki, Konstitutsiyamizda ilgari qonunchilikda mavjud bo'lmagan bir qator muhim qoidalar mustahkamlandi va ular mazmun-mohiyatiga ko'ra, "Inson — jamiyat — davlat" tamoyilini konstitutsiyaviy qoida sifatida muhrlashga qaratilgan.

Binobarin, 15-moddada Konstitutsiya mamlakat hududida to'g'ridan-to'g'ri amal qilishi va yagona huquqiy makonning asosini tashkil etishi qat'iy belgilandi.

Yangilangan Konstitutsiya "inson-jamiyat-davlat" tamoyiliga asoslanadi, chunki unda barcha toifalar — yoshlar, ayollar, nogironlar, o'qituvchilar va hatto jinoyatchilar (adashgan fuqarolar)ning huquq va manfaatlari o'z ifodasini topgani bilan amaliy ahamiyatga ega.

Yangi Konstitutsiya demokratik boshqaruvni mustahkamlash va inson huquqlarini himoya qilishga qaratilgan bir qancha muhim o'zgarishlarni o'z ichiga oladi. Masalan, Konstitutsiyada mustaqil sud hokimiyati o'rnatilib, adolatli sud muhokamasi huquqi kafolatlanadi. Shuningdek, bu muhim hujjat so'z, matbuot va din

erkinligini kafolatlaydi. Bundan tashqari, yangi Konstitutsiya parlamentning mamlakat boshqaruvidagi rolini kuchaytirib, prezidentdan muhim tayinlovlar va qarorlar uchun parlamentdan ruxsat olishini talab qiladi. Yangi Konstitutsiyada iqtisodiy o'sish va rivojlanishni rag'batlantirish qoidalari ham mavjud. Masalan, u xususiy mulk huquqlarini kafolatlaydi va xorijiy sarmoya uchun asos yaratadi. Shuningdek, u mamlakat infratuzilmasini yaxshilash, innovatsiyalar va tadbirkorlikni rivojlantirishga qaratilgan qoidalarni ham o'z ichiga oladi.

Konstitutsiya har qanday davlatning asosiy qonunidir. U jamiyat uchun ishlashi, uning talab va ehtiyojlarini qondirishi kerak. Konstitutsiyaning mazmuni — mamlakatning davlat, ijtimoiy va siyosiy hayotining barcha asoslarini belgilashdan iborat. Boshqacha aytganda, u huquq tizimining asosi va poydevori bo'lib, boshqa barcha qonunlar uning asosida quriladi. Lekin, shu bilan birga, Konstitutsiya qat'iy, o'zgarmas hujjat emas. Agar Konstitutsiyani o'zgartirish zarurati paydo bo'layotgan bo'lsa, demak, bu jamiyatning evolyutsion rivojlanishiga asoslangan holda, O'zbekistonda yaqin kelajakda bo'lgan maqsadlarimizni belgilab olish, ochiq va ishonchli davlat qurish uchun hayotiy zaruratdan dalolat beradi.

Yangi Konstitutsiya Prezident Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan maxsus tayinlangan komissiya tomonidan ishlab chiqildi. Komissiya tarkibiga konstitutsiyaviy huquq sohasi mutaxassislari, fuqarolik jamiyati tashkilotlari vakillari, parlament deputatlari kirdi. Konstitutsiyaviy komissiya o'z faoliyatini uch bosqichda amalga oshirdi. Birinchi bosqichda, Konstitutsiyani o'zgartirish bo'yicha takliflar qabul qilindi, jamlandi va tahlil qilindi. Qisqa muddatda fuqarolardan 60 mingdan ziyod taklif va g'oyalar kelib tushdi. Ikkinchi bosqichda, parlament tomonidan ishlab chiqilgan, takomillashtirilayotgan Konstitutsiya loyihasi umumxalq muhokamasida ko'rib chiqildi. Yakuniy bosqichda esa umumxalq muhokamasi natijasida maromiga yetkazilgan qonun loyihasi Prezidentimiz taklifiga asosan, referendum o'tkazish yo'li bilan qabul qilindi.

Yangilangan Konstitutsiyamizda har bir modda barchaga tushunarli, aniq va lo'nda bayon etilgani va sinchiklab ishlab chiqilganini ko'rishimiz mumkin. Bu o'zgarish va qo'shimchalar O'zbekistonni yanada barqaror rivojlantirish, turli tahdidlarga qarshi tura oladigan salohiyatini mustahkamlashga qaratilgandir.

Xalq va davlat hokimiyati organlari o'rtasida to'g'ridan-to'g'ri muloqot yo'lga qo'yilgani natijasida davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari tashabbusi bilan amalga oshirilayotgan o'zgarishlarga munosabat tubdan o'zgardi. Oshkoralik siyosati davlat organlarining jamoatchilik fikriga zudlik bilan munosabatda bo'lib, mavjud ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni tezkorlik bilan hal etishiga olib keldi.

Zamonaviy O'zbekiston tarixida ilk marotaba xalqning o'zi konstitutsiyaviy islohotlarda faol ishtirok etgani katta ahamiyatga ega. Bu esa ochiq va demokratik mamlakat taraqqiyot yo'lini belgilab beradi. Eslatib o'tamiz, e'lon qilingan

konstitutsiyaviy islohot boshlanganidan buyon 220 mingdan ortiq takliflar kelib tushdi, lekin eng muhimi, Konstitutsiyaviy qonun loyihasi ana shu takliflar asosida shakllantirilgani, bularning barchasi Yangi Konstitutsiya tom ma'noda Xalq Konstitutsiyasiga aylanib bormoqda.

Qonunchiligimizga ko'ra, konstitutsiyani qabul qilish bo'yicha referendum o'tkazilgandan keyin hech qanday qo'shimcha hujjat qabul qilish, parlamentda muhokama qilinishi va prezident tomonidan imzolanishi shart emas, chunki umumxalq ovozi yakuniy qarorni belgilab beradi.

Konstitutsiyamizni esa bugun o'zgartirmasak, uni zamon talablariga javob beradigan me'yorlarga moslashtirmasak, jamiyatimizni zanglagan "zangi"dan qutula olmaymiz, bundan tashqari, raqobatbardosh, zamonaviy, eng ilg'or davlat bo'lishimiz uchun ko'p yillar kerak bo'ladi.

Belgilangan maqsad — raqobatbardosh, zamonaviy, eng ilg'or davlatga aylanish, bu afsona emas, bu haqiqatga intilishimiz kerak. Biz qurayotgan jamiyatda inson omili muhim o'rin tutadi, bu esa inson manfaatlarining ustuvorligiga asoslanadi.

Umuman olganda, yangi Konstitutsiya O'zbekiston uchun katta qadamdir. U mamlakat siyosiy tizimini modernizatsiya qilish, demokratik boshqaruvni mustahkamlash, inson huquqlarini himoya qilish, iqtisodiy o'sish va taraqqiyotga ko'maklashishga qaratilgan. O'zbekiston xalqi bo'lajak referendumda ma'qullasa, yangi Konstitutsiya mamlakatning yanada farovon va demokratik kelajagi uchun poydevor yaratadi.

Bundan tashqari, Konstitutsiya mulk huquqini ta'minlash, byurokrtiyani qisqartirish va biznes uchun yanada qulay muhit yaratish orqali iqtisodiy o'sish va rivojlanishga ko'maklashishga qaratilgan. Shuningdek, u atrof-muhitni muhofaza qilish va barqaror rivojlanish muhimligini tan oladi.

O'zbekiston Respublikasining yangi tahrirdagi Konstitutsiyasi ijtimoiy adolat, erkinlik va tenglik tushunchalari bilan chambarchas bog'liq ekanligi, inson va davlatning huquqiy holatini belgilashda inson huquqlari ustuvorligi, davlat bilan fuqaroning o'zaro siyosiy-huquqiy mas'ulligi prinsiplariga asoslanuvchi tamoyillar yangi konsepsiyaga tayangan bo'lib, unda ilk bor inson huquqlari kategoriyasi konstitutsiyaviy darajada mustahkamlab qo'yilgan.

Xulosa qilib aytganda, yangi tahrirda qabul qilingan Konstitutsiya Yangi O'zbekiston strategiyasini amalga oshirishning siyosiy-huquqiy asoslarini yaratib, milliy davlatchilik taraqqiyotining tarixiy muhim bosqichida davlat va jamiyatni yanada rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlarini belgilab berdi.

Bu esa inson huquq va erkinliklariga oid masalalarda huquqni qo'llash amaliyotiga yangicha yondashuvlar joriy qilishni dolzarb zaruratga aylantirmoqda.

Zero, barchamizning vazifamiz inson, uning huquq va erkinliklari oliy qadriyat hisoblanadigan va hurmat qilinadigan adolatli jamiyat barpo etishdir.

Foydalanilgan manbalar

1. Yangi O'zbekistonning Yangi Konstitutsiyasi xalqimiz muallifligida yaratiladi
– <https://constitution.uz/>
2. Yangi O'zbekistonda yangi tahrirdagi Konstitutsiya – <https://iiu.uz/oz/news/2092>
3. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy Sudining qarori: “O'zbekiston Respublikasi O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi qonunchilik palatasining “O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi to'g'risida”gi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy Qonuni loyihasi bo'yicha
4. O'zbekiston Respublikasi referendumini o'tkazish haqida”gi qarorining (ilovasi bilan) O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasiga muvofiqligini aniqlash to'g'risidagi ish yuzasidan” – <https://lex.uz/ru/docs/-6405731>
5. Yangi o'zbekistonning yangi Konstitutsiyasi!
<http://marifatziyo.uz/articles/constitution16>